

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פרשת וַיִּרְאָה

יציאת השבת:

17:22

ירושלים: 17:22

כניסת השבת:

16:14

ירושלים: 16:09

ט' חשון תשע"ה
הפטרה: ואשה אחת
יציאת השבת לפי ר"ת 17:48
גיליון 312

'עֲתָה יָדַעְתִּי כִּי יְרֵא אֱלֹהִים אֶתָּה'

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

לפעמים ישנה מצווה או הנהגה טובה שאנו רוצים לקיים בכל לבנו אך קשה לנו לעשותה, מדוע? תשובה לכך ישנה בפרשה. ניסיונו הגדול של אבי האומה - אברהם אבינו, היה ניסיון העקידה. אברהם אבינו היה איש החסד. הוא היה מקבל אורחים מאין כמותו, מתפלל על הנמצאים בצרה ואפילו אם הם רעים וחטאים כאנשי סדום ועמורה. והנה בא ציווי הבורא 'קח נא את בנך יחידך אשר אהבת את יצחק והעלהו לי לעולה'. אברהם מצווה להעלות את בנו האהוב על גבי המזבח, מעשה המנוגד לתכונות הנפש של אברהם איש החסד. והנה אברהם משכים בבוקר וחובש את חמורו בעצמו על אף שהיו לו משרתים והטעם: 'מתוך שאהבה מקלקלת את השורה', אהבתו הגדולה של אברהם לבורא עולם עוררה אותו לעשות את ציווי הבורא בזריזות ובשמחה.

ללא ספק לבו של אברהם המה מן הציווי, כמה זמן חכה ללידת בנו יצחק? ולאחר מאה שנה של ציפייה ילך וישחטנו במו ידיו? איך יוכל לישון בלילה? ואולם חזקה על אברהם מצוות הבורא. והנה מיד לאחר מכן נאמר לאברהם 'עתה ידעתי כי ירא אלקים את ה'. האם דבר זה לא נודע קודם לכן? אלא, עד עכשיו היה אברהם עובד ה' מתוך אהבה וחסד, והנה עתה נודע שהוא עובד ה' גם מתוך יראה - ירא אלקים.

מסתבר שזוהי העבודה האמתית של האדם, לתקן את מידותיו, במיוחד במה שאין בו. רוצה לומר, יש אדם שנולד עם נטייה ללימוד, אך אין בו נטייה לגמילות חסד. ודאי שצריך הוא לעמול לגמול חסד. ויש אדם אחר, שאינו יכול לשבת רגע וללמוד וכל הזמן הוא בעסקנותו, אדם זה צריך שיקבע עיתים לתורה וישב לעסוק בה, על אף שזוהי תכונה המנוגדת לטבעו המולד. מסתבר שדווקא עבודה כזו חשובה כדרך בעבודת ה', והיא הבחינה האמתית שאין האדם מקיים את המצוות מתוך נוחות אישית, אלא מתוך הראיה כי זהו ציווי ה' ורק מתוך כך הוא פועל לקיים את מצוותיו.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

לבקר את החולה

אברהם אבינו יושב בפתח אוהלו והקדוש ברוך הוא בכבודו מגיע לבקרו. ביקור החולים הראשון הכתוב בתורה הוא של הקדוש ברוך הוא אצל אברהם אבינו!

מצוות ביקור חולים אינה רק לשאול בשלום החולה ולאחל לו שיהיה בריא, אלא העיקר הוא לדרוש בשלום ולשאול במה אפשר לעזור ולסייע לחולה, כדי להחיות את נפשו. וירא אליו – לזכר את החולה. פרשת וירא פותחת באחת המצוות החשובות – מצוות ביקור חולים, שעליה אמרו חז"ל שכל המקיימה אוכל פירותיה בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא. לאחר שאברהם אבינו מל את עצמו על פי ציווי ה', בא הקדוש ברוך הוא לבקרו, וזהו שכתוב "וירא אליו ה' באלוני ממרא" (בראשית יח, א), אומר רש"י: "לבקר את החולה. אמר רבי חמא בר כהנא יום שלפני למילתו היה, וזוהי הקדוש ברוך הוא ושאל בשלמו".

כשלחמו בני יעקב באנשי שכס כתוב "ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים". ואין הכוונה שביום השלישי זה שיא הכאבים, אלא הכאבים מתחילים כבר ביום הראשון, וכיון שביום השלישי הגוף נחלש מאד, מרגישים יותר את הכאב. וכן אברהם אבינו היה ביום השלישי חלש, ולכן בא הקדוש ברוך הוא לבקרו. ויש לשים לב, שלא כתוב בתורה שדיבר הקדוש ברוך הוא עם אברהם אבינו, אלא הוא בא לבקרו בלבד.

ביקור חולים – סיוע ועזרה:

לאחר מכן כתוב "וירא והנה שלושה אנשים נצבים עליו" (שם יח, ב). רש"י מביא את דברי המדרש, וז"ל: "אחד לבשר את שרה, ואחד להפוך את סדום, ואחד לרפאות את אברהם. שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות". ויש להבין, לשם מה היה צריך הקדוש ברוך הוא לשלוח לו את המלאך רפאל לרפאותו, והרי כשהוא בעצמו בא לבקרו, היה אומר לו "רפואה שלמה" ומרפאו. אלא בא הקדוש ברוך הוא ללמדנו שכדי לבקר את החולה לא צריך להיות רופא. כלומר, לא יאמר אדם כיון שאני לא רופא איני מצווה על ביקור חולים, אלא כל אדם חייב במצווה זו.

ומצוות ביקור חולים אינה רק לשאול בשלום החולה ולאחל לו שיהיה בריא, אלא העיקר הוא לדרוש בשלום ולשאול במה אפשר לעזור ולסייע לחולה, כדי להחיות את נפשו. וייעזר עזרה למשפחת החולה וישאל אולי הם צריכים לקנות איזו רפואה שאינה קיימת בבית מרקחת הקרוב וצריך ללכת לקנותה בבית מרקחת מרוחק יותר וכדו'. או אם צריך להחליף את המשפחה במשמרת ליד מיטת החולה בלילה, וכל כיוצא בזה.

להתפלל על החולה:

וגם אם אין צורך בעזרה נוספת לחולה, לא די שיאמר לחולה תהיה בריא, אלא יאמר לו "הקדוש ברוך הוא ישלח לך רפואה שלמה", ויבקש עליו רחמים. ולפני שהולך החולה לרופא ילך לחכם וכדברי הרמ"א (סי' של"ה סעי' י'): "יא שמי שיש לו חולה בביתו, ילך אצל חכם שבעיר שיבקש עליו רחמים, וכן נהגו לברך חולים בבהכ"נ, לקרוא להם שם חדש, כי שני השם קורע גזר דינו".

ניחוס אבלים, קודם לביקור חולים. ומקדים ללכת לחכם כדי שילמד את החולה לומר יה"ר שתהא רפואתי ע"י רופא פלוני ותרופה פלונית, והחכם יברכו. ואין צורך שבכל יום יבואו חולים לחכם שיברכם, אלא החכם מכוון בברכת "רופא חולי עמו ישראל" על כל החולים, ובשבת מכוון כשאומר "רופא חולים" בברכת מחיה המתים.

ביום שבת עושים 'מי שברך' לחולים, וכל אחד מזכיר בלחש שם החולה שיש לו. ומהדין, בשבת מתפללים רק על חולה ממש, אפילו שאין בו סכנה, ולא על מי שיש לו מיחוש בעלמא. וכן צריך לומר בשבת 'שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לבא'. ואומר הרב בעל 'מעם לועז': צריך אדם לעזור לחולה בגופו, בממונו ובנפשו. ממונו – אם צריך רפואה ישלם ויביא לו רפואה. גופו – לרביץ ולנקות לפניו. נפשו – להתפלל על החולה. וסימנך "אשר מגן צריך בידך" (ע"ש חלק א' עמוד שמח).

והקרן קיימת לו לעולם הבא – והגמרא במסכת שבת (דף קז ע"א וע"ב) אומרת: "אלו דברים שאדם עושה אותם ואוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, ואלו הן כיבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והבאת שלום שבין אדם לחברו, ותלמוד תורה כנגד כולם".

במקום אחר מסופר (נדרים מ ע"א): "מעשה בתלמיד רבי עקיבא שחלה, לא נכנסו חכמים לבקרו, ונכנס רבי עקיבא לבקרו. ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו, חיה. אמר לו: רבי, החייתני! יצא רבי עקיבא ודרש: כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים".

בסיפור זה מובא, שלא נכנסו חכמים לבקר תלמיד זה. סיבת המניעה אינה ידועה לנו, אך מכל מקום, נראה שגם תלמיד זה נחשב לחכם ומדגיש לנו התלמוד, שבכל אופן נמנעו חכמים מלבקר. ובניגוד לאותם חכמים בא הרב – בכבודו ובעצמו זינכנס רבי עקיבא לבקרו. בעקבות ביקור זה חלה הטבה ניכרת בבריאותו של התלמיד, ממות לחיים!

ברצוני להעיר, בניגוד לאומרים שרבי עקיבא בעצמו כיבד וריבץ לפני תלמידו החולה מוכח ע"פ הנוסח שלפנינו זיבשביל שכיבדו וריבצו לפניו ולא כתוב זיבשביל שכיבדו וריבץ לפניו, שבעקבות ביקורו של רבי עקיבא אצל החולה כיבדו וריבצו לפניו (ולא רבי עקיבא עצמו) וזה מה שגרם לחולה שיחיה. ומ"מ תלה החולה את השיפור במצבו ברבי עקיבא עצמו, כיון שהוא זה שפקח ודאג לזה (וכן פירש הרא"ש נדרים פס. 'שכדו ורצו לפניו. לפני החולה זלווי רבי עקיבא כי הנכנס לנקר את החולה מפקח כל זכרו ומחיהו). וממש כפי שכתבנו על הלשון: 'מדרבי עקיבא אין מזל לישראל' ולא 'מבתו דרבי עקיבא'. כיון שרבי עקיבא איש החסד הגדול היתה השפעתו גדולה כ"כ על סביבתו ומעשה החסד שע"י קרוביו או שליחיו נתיחסו אליו ממש.

וגם כאן רבי עקיבא אינו מניח למעשה זה שבא לידו להיות נחלת העבר, אלא הוא מהוה אבן פינה בתורתו של רבי עקיבא, המצריך לימוד: 'יצא רבי עקיבא ודרש', יש כאן לימוד גדול. יתכן ובני אדם אינם תופסים את הכח וההשפעה שיש במעשה הקטן שלהם. וכמו שבמקרה דלעיל יצא רבי עקיבא ודרש שהצדקה מצילה ממות ולא רק ממיתה משונה אלא ממיתה עצמה, גם כאן יוצא רבי עקיבא ודרש שכל מי שאינו מבקר חולה, לא רק שלא קיים מצוה, אלא כאילו שופך דמים. ובעצם דבריו תוכחה לאותם חכמים שלא נכנסו לבקר את החולה.

המבקר נוטל אחד משישים:

חז"ל אומרים שהמבקר את החולה נוטל אחד משישים מחוליו, אך צריך שיהיה 'בן גילוי' והכוונה לבן מזלו דווקא, שנוולדו באותו מזל. כשאמרו ליוסף הצדיק הנה אביך חולה, הוא הלך לבקרו וכתוב 'זיתחוק ישראל וישב על המטה', המט"ה בגימטריא ששים חסר אחת (59), לפי שאחרי שבא לבקרו ניטל ממנו אחד משישים מחוליו, שהרי הוא היה בן מזלו של אביו, כי בן זקונים הוא לו. ולא יאמר אדם שהוא חושש לקבל אחד משישים מחוליו של החולה, כי אותו חלק מתבטל ביטול גמור ולא יהיה ניכר בו שום רושם כלל ועיקר (עיין לקול אליהו של הגר"א).

הלכות ברית מילה

א. לילה שלפני יום המילה נקרא ליל "ברית יצחק" ובכמה מקומות נהגו להיות ערים כל הלילה ולעסוק בתורה אצל התינוק, ועיקר הדבר עד חצות לילה. וקבעו סדר לימוד מיוחד ללילה זה. ויש שנהגו להדליק נרות בלילה הזה, ושמחים ושרים בו. כשעורכים סעודה בליל יום הברית, "ברית יצחק", אין הסעודה נחשבת לסעודת מצווה, ואפשר על ידי ברכות בלבד.

ב. אף על פי שכל היום כשר למצות מילה, מכל מקום זריזין מקדימין למצוות, ולכן אין להשהות מצות מילה לאחר חצות היום, בכדי שבואו המזמנים ויהיה ברוב עם הדרת מלך, שהרי מצות זריזין מקדימין למצוות, חשובה יותר ממצות ברוב עם הדרת מלך. ומכל שכן שאסור להשהות המילה לאחר חמש שעות מן היום, שנראה כאילו מצות מילה בזויה עליו חס ושלום.

ג. יש לאדם להשתדל כמה שיוכל להיות סנדק, לפי שדומה מצווה זו למקטיר קטורת. ומכל מקום בודאי שאין לעשות מחלוקת חס ושלום בזה, וגדול השלום. יש נוהגים לכבד בסנדקאות בבן הראשון את אבי הבעל, ובבן השני את אבי האשה. אולם אם אבי הבעל מוחל על כבודו לטובת אבי האשה, אפשר לכבד את אבי האשה לשבת בסנדקאות בבנו הראשון. וכן מותר לו למחול על כבודו כדי לכבד את אבי אביו (הסבא).

ד. כשיש מילה בבית הכנסת, אין לומר שם וידוי ונפילת אפים ביום המילה, ואפילו אם מתפללים כמה מנינים בזה אחר זה. וכן אין אומרים וידוי אם אבי הבן או הסנדק נמצאים בבית הכנסת. ה. נוהגים להעלות לספר תורה את בעלי הברית. ובימי שני וחמישי כשיש בבית הכנסת שני בעלי ברית ישראלים, אין להוסיף על מנין העולים.

ו. תינוק שנדחת מילתו מפני שהיתה לו צהבת גבוהה, והבריא, אין צריך להמתין שבעה ימים מעת שהבריא, אלא ימולו אותו מיד לאחר שהבריא. שמאחר והצהבת היא דבר מצוי אצל תינוקות רבים. אין ממתנים עליה שבעה ימים מעת שהבריא. ואם הבריא ביום חמישי או שישי, וכבר עבר יום השמיני ללידתו, אין למולו בימי חמישי ושישי, אלא ידחו המילה ליום ראשון.

ז. אחר המילה מברכים על כוס יין "בורא פרי הגפן", וברכת "אשר קידש ידיד", ומנהיגו שהמברך טועם מהכוס מיד בסיום ברכת "כורת הברית", לפני שאומר "אלוקינו ואלוקי אבותינו קיים..." מחשש הפסק בין הברכה לטעימה.

ח. חייב אדם לעשות שמחה ביום שזכה למול את בנו, וכדרש הפסוק: "וישש אבְרָהָם מִשְׁתָּה גְדוֹל בְּיוֹם הַגְּמִל אֶת יִצְחָק", הג (ח') – מל, ואע"פ כן הדבר ברור שאין סעודה זו מצווה מן התורה.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0577788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון הייז. היה יצחק שושן הייז. שרה בת שמחה הייז. יצחק אילוז הייז. מרים יהודה הייז. ציפורה ויהושע לוי הייז. ביבה אלימלך הייז. ישי הלוי הייז. אורי חיים רווח הייז. עודד בן עישה הייז. תיקוה בת עזיזה הייז. אלגרה בת ג'אן הייז. מזל בת ענולה הייז. פנחס זרחי הייז. הראל בן אביגיל הייז. אילנה בת סליחה הייז. ישי ורחל לוי הייז. חנה בת זוהרה הייז. להחזרת נעדריו צה"ל ושבויו ובהם: גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הייז. לעילוי נשמת הנערים: אייל פרח הייז, גיל-עד שעאר הייז, נפתלי יעקב פרנקל הייז. ולענין ארוון שאול הייז וחללי מבצע צוק איתן. לעילוי נשמת: דרב מרדכי אליהו זצ"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. דרב שלמה צורף ז"ל. רבי יעקב ששן ז"ל. ינה ינה ז"ל. טיבה ספן ז"ל. ניר נחם ז"ל. נסים כהן ז"ל. ספר נחום ז"ל. נחיה שמעון בת חזאת ז"ל. עליזה דח ז"ל. נחיה לוי ז"ל. אסתר בת תורא ז"ל. אסתר חדד ז"ל. שלמות אלקובי ז"ל. חנה יצחק ז"ל. זיהה פנתק ז"ל. מרדכי ומשה בני לאה מרדכי ז"ל. אליהו בת פריחה ז"ל. תירצה זיגון ז"ל. ישראל אברהם נתן בן מלכה ז"ל. אסתר בת זוהרה ז"ל. אסתר וענבר נחום ז"ל. ישראל בן שושנה ז"ל. יצחק בן מול מרדכי ז"ל. רובי בן שלום צעדי ז"ל. מרים וענטו ז"ל. עזיזה עמטו ז"ל. יצחק ועמרם אטיאם ז"ל. יצחק עמריה ז"ל. נסים בן חנה ז"ל. שמעון אבוטבול ז"ל. יצחק ולאה אסטרנו ז"ל. רות יעקב ז"ל. חיה רחל לוי ז"ל. אליהו טייטו ז"ל. נעימה בת מגזדה ז"ל. שמחה אילוז ז"ל. סוליקה שושן ז"ל. לואיזה מרד ז"ל. זוהרה בת חנה ז"ל. עליזה כהן ז"ל. ר' חיים אותונה ז"ל. אהרן זקן ז"ל. אורי ארוך מועלם ז"ל. דרב אברהם עזקמן זצ"ל. ראובן אלון בן נסיה ז"ל. דוד תגבי ז"ל. דוד גרוסברג ז"ל. אברהם עמטו דברי ז"ל. רבי דוד הכהן זצ"ל. עישה דהן ז"ל. ולע"נ הספיס בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוזה, רפאל פריצ, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הייז.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה